

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora – Trajnostno vključujoče biogospodarstvo – nove priložnosti za evropsko gospodarstvo**(mnenje na lastno pobudo)**

(2019/C 110/02)

Poročevalec: **Mindaugas MACIULEVIČIUS**Soporočevalka: **Estelle BRETNALL**

Sklep plenarne skupščine	15. 2. 2018
Pravna podlaga	člen 29(2) poslovnika mnenje na lastno pobudo
Pristojnost	posvetovalna komisija za spremembe v industriji (CCMI)
Datum sprejetja mnenja komisije CCMI	25. 9. 2018
Datum sprejetja mnenja na plenarnem zasedanju	12. 12. 2018
Plenarno zasedanje št.	539
Rezultat glasovanja (za/proti/vzdržani)	205/3/3

1. Sklepi in priporočila**1.1 Uvedba dolgoročnega, usklajenega in preglednega okvira politike in spodbud za podporo biogospodarstva.**

Za obravnavo mnogih horizontalnih družbenih izzivov so potrebna močna politična prizadevanja in politično okolje EU bi lahko bolje spodbujalo inovativne proizvode na biološki osnovi ter trajnostno proizvedene surovine v EU. S finančnimi ali davčnimi spodbudami bi lahko pospešili potrebne naložbe, saj so za ta področja pristojne države članice in regije, ne EU. Organizacije grozdov, ki združujejo mala in srednja podjetja (MSP), pa tudi primarni proizvajalci trajnostne biomase, imajo ključno vlogo pri razvoju odnosov med akterji v dobavni verigi. S stalnim, posodobljenim evidentiranjem⁽¹⁾ ter ukrepi za merjenje učinkov biogospodarstva bi lahko opredelili obstoječe grozde, dejavne na področju proizvodov na biološki osnovi. Prav tako bi morali sprejeti ukrepe, s katerimi bi olajšali razvoj novih grozdov na evropski, regionalni in nacionalni ravni, kjer je to potrebno.

1.2 Vloga kmetov, lastnikov gozdov ter njihovih zadrug je ključna pri zagotavljanju učinkovitega izkoriščanja naravnih virov in prispevka h krožnemu biogospodarstvu.

Z močnim večletnim finančnim okvirom, skupno kmetijsko politiko in evropsko strategijo za gozdove je treba podpreti svetovalne službe, usposabljanje in izmenjavo znanja, da se bolje zadosti potrebam kmetov in kmetijskih zadrug. Spodbujati je treba konkretne primere za krepitev ozavešanja in ponazoritev koristi biogospodarstva za celotno vrednostno verigo. To bo privabilo mlade kmete in novince, da bodo na tem področju ustanovili podjetja. Tudi organizacije proizvajalcev in zadruge bi morali spodbujati kot pomembne instrumente za povečanje mobilizacije in dodane vrednosti obstoječe biomase v EU. Zato je nujno treba podpirati kmetijstvo in gozdarstvo EU, da se nadaljujejo naložbe in inovacije na področju trajnostne proizvodnje biomase.

1.3 Podpora oblikovanju trga ter omogočanje potrošnikom in javnosti, da se ozaveščeno odločajo za proizvode in industrijo, ki jih podpirajo z vsakodnevnimi nakupi.

Evropska unija mora za boljšo ozaveščenost potrošnikov ter usklajeno in točno sporočanje o proizvodih na biološki osnovi pripraviti komunikacijsko strategijo, v katero bodo vključeni vsi partnerji vrednostne verige in vsi ostali deležniki. Pomemben prvi korak je bila vzpostavitev jasnih vseevropskih standardov za proizvode na biološki osnovi, ki lahko utrejo pot uvedbi ukrepov za oblikovanje trga, da se med potrošniki in javnimi naročniki nadalje spodbudi uporaba proizvodov na biološki osnovi, proizvedenih v EU.

⁽¹⁾ <https://biconsortium.eu/news/mapping-european-biorefineries>

1.4 Zagotavljanje vzdržne donosnosti naložb s skladom, ki nudi vse na enem mestu. Pametno urejanje s predpisi in usklajeno izvajanje na več ravneh po vsej EU bi morala biti prednostna naloga, da se odpravijo ovire in zmanjša upravno breme, hkrati pa se zagotovi trajnost. S spletnim orodjem bi na primer lahko ugotovili, kakšno financiranje je na voljo in ali prosilec izpolnjuje merila upravičenosti do tega mehanizma. Sistem bi prav tako zagotavljal povezave in vire, ki so potrebni za neposredno zaprosilo za sredstva iz mehanizma financiranja. To bi lahko bil trg, ki bi nudil informacije o financiranju ter iskalce sredstev povezoval s potencialnimi financirji (na primer po vzoru spletišča za množično financiranje). Skupno podjetje za industrijske panoge, ki temeljijo na rabi biomase, bi moralo delovati tudi po izteku sedanjega večletnega finančnega okvira. To je nujno, da se podprejo nove in obstoječe vrednostne verige proizvodov na biološki osnovi, okrepi konkurenčnost obstoječih proizvodnih obratov ter prispeva k razvoju podeželja, ustvarjanju delovnih mest ter spodbujanju podjetij.

1.5 V okviru politike EU za regionalni razvoj po letu 2020 bi bilo treba zagotoviti dovolj sredstev za nadaljnji razvoj podeželja. Osredotočiti bi se morali predvsem na podporo naložb v infrastrukturo in storitev, potrebnih za učinkovita in trajnostna podeželska podjetja na področju biogospodarstva.

1.6 Izkoriščanje znanstvenih priložnosti in podpora prevzemanju inovacij s prožnim, sorazmernim in trdnim pravnim okvirom. Raziskave so ključne za omogočanje, izvajanje in ocenjevanje inovacij v biogospodarstvu. Komercialno izkoriščanje je odvisno ne le od kakovostnih raziskav, ampak tudi ustreznega strateškega, pravnega in družbenega okvira za zagotavljanje hitrega prenosa znanja v industrijo. Vodilnim akterjem bi bilo treba zagotoviti prostor in podporo, ki sta potrebna za razvoj inovacij in napredek znotraj zakonskih okvirov. V primerih, ko je s predpisi bolje mogoče podpreti razvoj celotnega biogospodarstva in so potrebne domiselne rešitve, bi bilo treba z deležniki skleniti dogovore o inovacijah in zelene dogovore. Inovacije so tudi ključnega pomena pri krepitvi trajnostne proizvodnje biomase v EU.

1.7 Okrepitev programov izobraževanja, usposabljanja in pridobivanja spretnosti za nove talente in sedanje delavce. Z izkoriščanjem potenciala biogospodarstva bi lahko ustvarili nova delovna mesta. Vendar uvedba novih tehnologij prinaša pomembne izzive glede organizacije dela ter znanj in spretnosti, ki jih potrebujejo delavci. Zato sta izjemno pomembna stalen razvoj in prilagajanje znanj in spretnosti posameznikov skozi celo življenje. Izjemno pomembno je, da si vsi deležniki – proizvajalci biomase, ponudniki izobraževanja, podjetja, sindikati, zavodi za zaposlovanje in vlade – prizadevajo za izboljšanje kakovosti in odzivnosti izobraževanja in poklicnega usposabljanja, da se z večjo povezanostjo sistemov izobraževanja in trgov dela zmanjša neskladje med ponudbo znanj in spretnosti ter povpraševanjem po njih. Splošni razvoj spretnosti in znanj ter usklajevanje njihove ponudbe in povpraševanja bi morala biti sestavni del širšega svežnja ukrepov, ki vključujejo politiko za zaposlovanje, industrijo, inovacije in okolje.

1.8 Preučevanje možnosti uporabe biomase. Učinkovitejša uporaba obstoječe zaloge biomase mora biti prednostna naloga, da se zadosti vse večjemu povpraševanju po surovinah. Izboljšati je treba tudi kakovost in količino obdelovalnih kmetijskih površin in spodbuditi uporabo opuščenih, manjvrednih ali premalo izkoriščenih zemljišč. Pri razvoju biogospodarstva imajo lahko ključno vlogo proizvajalci surovin, zlasti kmetje in lastniki gozdov. Zato je treba ozaveščati o morebitnih možnostih (uporabe različnih kmetijskih rastlin) in razviti infrastrukturo za zbiranje, shranjevanje in prevoz biomase. Ključno vlogo imajo lahko tudi manj zapleteni sistemi poročanja o trajnosti, bolj raznolika proizvodnja biomase in večje predelovalne zmogljivosti. Odpadki in ostanki kot alternativni viri biomase ter trajnostno gospodarjenje z evropskimi gozdovi prinašajo priložnosti za biogospodarstvo in bioenergijo. Treba je oceniti trajnostne tokove odpadkov, potrebne pa so tudi nadaljnje naložbe v izkoriščanje lesa in ostankov. Poleg tega je treba razviti tehnologije, ki bodo kos raznolikosti, ki je značilna za te proizvode. Ponekod bo morda treba prilagoditi nacionalno politiko, da bo dopuščala uporabo odpadkov v proizvodih na biološki osnovi.

2. Splošne ugotovitve

2.1 Biogospodarstvo zajema proizvodnjo obnovljivih bioloških virov ter njihovo pretvorbo v hrano, krmo, proizvode na biološki osnovi in bioenergijo. Zajema kmetijstvo, gozdarstvo, ribištvo, živilsko industrijo, proizvodnjo celuloze in papirja ter dele kemične, biotehnološke in energetske industrije. V tem mnenju ne obravnavamo posebej raziskav genomov, celičnih procesov in bioinformatike. Cilj strategije EU za biogospodarstvo iz leta 2012 je bil „zagotoviti pogoje za bolj inovativno in konkurenčno družbo, ki gospodarno izkorišča vire in v kateri je prehranska varnost usklajena s trajnostno

rabo bioloških obnovljivih virov za industrijske namene, hkrati pa je zagotovljeno varstvo okolja“. Komisija je leta 2017 pregledala svojo strategijo EU za biogospodarstvo iz leta 2012 in ugotovila, da so se cilji strategije izkazali za relevantne ter da se v Evropi in širše vse bolj priznava pomen priložnosti, ki jih ponuja biogospodarstvo.

2.2 Kljub temu, da so cilji strategije EU za biogospodarstvo iz leta 2012 še vedno aktualni za soočanje z izzivi prehranske in hranilne varnosti in da so bili doseženi zadani cilji spremljajočega akcijskega programa, je treba zaradi najnovejšega razvoja politike – med drugim ciljev trajnostnega razvoja ZN in Okvirne konvencije o spremembi podnebja (zaveze COP21) – preusmeriti ukrepe in oceniti obseg strategije. Število svetovnega prebivalstva bo po pričakovanjih do leta 2050 naraslo na skoraj 10 milijard, zato je treba učinkoviteje izkoriščati biološke vire, da bosta na voljo varna, hranljiva, visokokakovostna in cenovno dostopna hrana za več ljudi – pri čemer bo okoljski in podnebni vpliv na proizvodno enoto manjši – in zadostna količina obnovljivega biološkega materiala za proizvodnjo pomembnega deleža energije, ki jo sedaj pridobivamo iz fosilne surove nafte, in sicer skupaj z vetrno, sončnično in drugimi obnovljivimi viri energije.

2.3 Trajnostno biogospodarstvo je horizontalni gospodarski sektor in tvori jedro trajnostnih gospodarskih strategij po vsem svetu. Biogospodarstvo ima lahko glavno vlogo pri evropski konkurenčnosti. Sedaj je pomembno, da se opredelijo in izkoristijo njegove možnosti, tako na evropski ravni kot tudi na ravni držav članic in regij. Ostale države, kot so ZDA, so z vodenjem od zgoraj navzdol razvile biogospodarstvo, ki ustvarja skoraj 400 milijard USD ter neposredno, posredno in inducirano podpira več kot štiri milijone delovnih mest ⁽²⁾.

2.4 Biogospodarstvo nudi rešitve za zmanjšanje emisij CO₂ in odvisnosti od uvoza fosilnih virov. Gozdovi v EU na primer vežejo količino ogljika, ki predstavlja 10-odstotni delež letnih emisij v EU, hkrati pa so trajnostni in stalni vir biomase za obnovljivo energijo. Poleg tega bi po ocenah 100 000 kemikalij, ki se trenutno proizvajajo, v teoriji lahko pridobivali iz obnovljivih surovin. To ne pomeni, da bi se morale vse pridobivati iz obnovljivih surovin, vendar pa je teoretično to mogoče. Tako bomo lahko vsakodnevne gospodinjske artikle proizvajali lokalno in iz obnovljivih virov, hkrati pa bomo s tem pripomogli k ustvarjanju delovnih mest in rasti v Evropi, ki ima še vedno veliko tehnološko prednost.

2.5 Vendar pa na poti k večjim inovacijam v biogospodarstvu EU ostajajo pomembne ovire. Ena od njih je cenovna konkurenčnost proizvodov, tako v primerjavi s fosilnimi alternativami kot tudi s podobnimi proizvodi od drugod po svetu. Na stroškovno učinkovitost vplivajo mnogi dejavniki, vključno s stopnjo zrelosti tehnologije, stroški dela, subvencijami za fosilna goriva in amortizacijo, pa tudi nizko stopnjo tržne podpore za proizvode na biološki osnovi. Problemu konkurenčnosti je treba prišteti še težave pri dostopu do financiranja za inovativne projekte in proizvodne enote, pogosto pomanjkljivo ozaveščenost končnih uporabnikov o proizvodih na biološki osnovi in pomanjkanje znanj in spretnosti ter odnosov na operativni ravni, ki so potrebni za razvoj sektorja. Poleg tega so postopki za odobritev novih projektov na področju materialov biološkega izvora vse daljši in težavnejši, kar povzroča precejšnjo pravno negotovost in finančna tveganja za gospodarske akterje.

3. Posebne ugotovitve

3.1 Sektorji biogospodarstva v EU po ocenah ustvarjajo letni promet v višini približno 2 bilijona EUR in zaposlujejo okoli 19,5 milijona ljudi ⁽³⁾, večinoma na podeželskih in obalnih območjih, kar je približno 8,5 % delovne sile EU28. Razvoj biosektorja v vsej EU naj bi kmetijstvu, gozdarstvu in podeželskim skupnostim prinesel koristi v obliki delovnih mest in ustvarjanja prihodka. Predelava biomase in proizvodnja proizvodov na biološki osnovi prinašata nove poslovne priložnosti na področju gojenja in trženja različnih kmetijskih rastlin. Skupaj s konvencionalnimi poljščinami, kot so žita, oljnice, krompir in sladkorna pesa, nove poljščine, kot so trava, gozdarski pridelki, morske alge in mikroalge veljajo za potencialne vire prihodkov na podeželskih in obalnih območjih v prihodnosti.

⁽²⁾ Glej informativni dokument ameriškega ministrstva za kmetijstvo (USDA) *Fact Sheet: An Economic Impact Analysis of the U.S. Biobased Products Industry: 2016 Update*: <https://www.biopreferred.gov/BPResources/files/BiobasedProductsEconomicAnalysis2016FS.pdf>.

⁽³⁾ Vsi navedeni podatki so vzeti iz Znanstvenega in političnega poročila Skupnega raziskovalnega središča: Poročilo o biogospodarstvu za leto 2016, na voljo na <http://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/bitstream/JRC103138/kjna28468enn.pdf>.

3.2 Obstoječe biorafinerije so za družine in skupnosti na podeželju že zdaj vir za preživljanje in krepitev gospodarskega položaja. Biorafinerije – tovarne, ki uporabljajo obnovljive surovine (tj. biomaso, stranske proizvode in sproizvode ter odpadke) namesto fosilnih virov – so jedro biogospodarstva: nahajajo se na podeželskih in obalnih območjih, blizu obnovljivih surovin, ki jih predelujejo, v središču proizvodnje hrane in krme, industrijske proizvodnje ter proizvodnje lesa in energije.

3.3 Biorafinerije izkoriščajo vse dele rastline, ki jo predelujejo, in pri tem proizvajajo minimalno količino odpadkov. Biorafinerije v EU z učinkovito in inovativno tehnologijo proizvajajo širok nabor proizvodov, kot so živila, krma, kemikalije, vlakna in goriva, ki so obnovljivi, znova uporabni, jih je mogoče reciklirati, kompostirati ali so biološko razgradljivi. Ker so proizvodi in sestavine na biološki osnovi tako vsestranski, je njihova uporaba zelo široka, na primer za krmo za akvakulturo, gradnjo, kozmetiko, karton, čistila, goriva, maziva, barve, papir, farmacevtske izdelke, plastiko in druge industrijske izdelke. Tako sestavine fosilnega izvora nadomeščajo obnovljive sestavine.

3.4 Postavitev novih ter razvoj in razširitev obstoječih biorafinerij je naložba v prvovrstni obrat. Biorafinerije so kapitalsko intenzivne, imajo dolgo amortizacijsko dobo in so izpostavljene tehnološkim in tržnim tveganjem. Zato je pomemben jasen, stabilen in podporen regulativni in finančni ovir za spodbujanje teh naložb v Evropi. Danes je na voljo vrsta instrumentov, med drugim Obzorje 2020 (predlagana nova zakonodaja o Obzorju Evropa je dobrodošel, ambiciozen program za inovacije in raziskave) in Skupno podjetje za industrijske panoge, ki temeljijo na rabi biomase, evropski strukturni in investicijski skladi, Evropski kmetijski sklad za razvoj podeželja, InnovFin – finančna sredstva EU za inovatorje, Evropski sklad za strateške naložbe in nenazadnje Evropska investicijska banka za posojila in jamstva. Vendar pa dostop do njih ni vselej enostaven. Ta ozka grla bi lahko odpravili z enotnim okencem za podjetja za dostop do izčrpnih informacij po meri, ki ustrezajo njihovim potrebam.

3.5 V tem smislu je nujno potrebno sodelovanje s civilno družbo, med drugim s kmeti, lastniki gozdov in industrijo, da se spodbudi razprava o bolj konkurenčnem biogospodarstvu za Evropo, ki prinaša koristi za vse. Za spremembo modela v smeri nizkoogljičnega gospodarstva, ki temelji na obnovljivih virih energije, bo nujno obveščanje o koristih biogospodarstva. V tem smislu bi bile pri vzpostavljanju trajnostne in zanesljive industrije biogospodarstva lahko pomembno orodje sheme certificiranja in označevanja, ki dajejo zaupanje industrijskim odjemalcem, javnim naročnikom in potrošnikom.

3.6 EU, države članice in regionalne oblasti lahko pomembno prispevajo k rasti biogospodarstva s spodbujanjem tržnega povpraševanja po obnovljivih in pametnih izdelkih in storitvah, ki so gospodarni z viri. Države članice bi v prihodnje strateške načrte SKP morale vključiti konkretne ukrepe za razvoj in/ali nadaljnjo podporo naložb ter spodbujanje trajnostnih rešitev za kmete, lastnike gozdov in njihove zadrage v EU, da se poveča njihova konkurenčnost in učinkovitost. Kjer je z izdelki na biološki osnovi mogoče trajnostno nadomestiti enake izdelke iz virov na podlagi fosilnega ogljika, bi bilo to treba omogočiti s pripravo nove zakonodaje, kot je sveženj o krožnem gospodarstvu, in z morebitno revizijo obstoječe relevantne zakonodaje, da se spodbudi zamenjava tradicionalnih proizvodov na podlagi fosilnega ogljika, s proizvodi na biološki osnovi. Poleg tega se lahko uporabijo obstoječa standardizacija, kot je TC411, in obstoječe sheme certificiranja in/ali nove prostovoljne sheme označevanja, kot je shema „biobased“.

3.7 Javni naročniki na nacionalni in regionalni ravni bi se morali pogosteje sklicevati na tovrstna verodostojna potrdila in oznake o vsebnosti materialov biološkega izvora. Nizozemski organ za standardizacijo NEN je leta 2016 na primer uvedel novo shemo certificiranja „biobased“ (<http://www.biobasedcontent.eu/>). Z njo se ugotavlja količina biomase, ki jo vsebuje proizvod. Tako pomaga podjetjem, da nudijo pregledne in verodostojne informacije o vsebnosti materialov biološkega izvora v izdelku, tako v komunikaciji med podjetji kot v komunikaciji med podjetji in potrošniki. Temelji na evropskem standardu EN 16785-1:2015 (ki zagotavlja metodo za ugotavljanje vsebnosti materialov biološkega izvora v trdnih, tekočih in plinskih proizvodih z uporabo radiokarbonske in elementne analize). Skladnost ugotavljajo certifikacijski organi, ki so z NEN sklenili sporazum. Po uvedbi tega certificiranja sta sedaj pomembna ozaveščanje in spodbujanje uporabe obnovljivih surovin v veljavni in prihodnji evropski zakonodaji.

3.8 V gozdarstvu imajo sheme certificiranja pomembno vlogo pri zagotavljanju trajnostnega izkoriščanja biomase. Šestdeset odstotkov gozdov v EU ima certifikat Programa za potrjevanje certificiranja gozdov (PEFC) in/ali Sveta za nadzor gozdov (FSC). Poleg tega gozdarstvo EU deluje v skladu z najvišjimi svetovnimi okoljskimi standardi, zapisanimi v zakonodaji, kot so uredba EU o lesu, predpisi o rabi zemljišč, spremembi rabe zemljišč in gozdarstvu (LULUCF), direktivi o pticah in habitatih ter sveženj o krožnem gospodarstvu.

3.9 Zato je izjemno pomembno, da se izboljša komunikacija med podjetji ter med podjetji in potrošniki. Bistveno je, da se na podlagi točnih, pomembnih in dostopnih informacij okrepi ozaveščanje javnosti za zagotavljanje razvoja pametnega, trajnostnega in vključujočega biogospodarstva, za oblikovanje trga za trajnostne proizvode na biološki osnovi in spodbujanje bolj trajnostne potrošnje in proizvodnje. Zlasti na regionalni in lokalni ravni so potrebne kampanje ozaveščanja javnosti, vključno z nagradami ali priznanji ter razstavami o vlogi tehnologije in znanosti v biogospodarstvu.

3.10 Tako je zelo pomembno, da se poskrbi za jasna in točna sporočila javnosti. Ker biogospodarstvo nudi številne možnosti za reševanje družbenih problemov, ga je treba meriti s celovito ekonomsko oceno, s katero se bodo pridobile informacije o velikosti biogospodarstva v vseh sektorjih, njegovem prispevku h gospodarski rasti in povezanimi učinki na trgu dela. V tem pogledu ima osrednjo vlogo znanost, zato je nujno, da se ohranijo naložbe v interdisciplinarne in temeljne raziskave, da bo EU izkoristila svoj potencial, da bo prispevala k svetovnim raziskavam in inovacijam na področju prehranske in hranilne varnosti, konkurenčnosti in na znanju temelječega biogospodarstva. Bistveno je, da se zakonodajno stališče EU v celoti opira na napredne znanstvene ugotovitve in izkušnje z vsega sveta ter da so postopki odločanja o regulativnem nadzoru pregledni.

3.11 Izjemno pomembno je izobraževanje v osnovnih in srednjih šolah, da se vzgoji generacija, ki bo razumela izzive in izkoristila priložnosti, ki jih ponuja biogospodarstvo. S poučevanjem o načelih krožnosti, hkratnem delovanju na globalni in lokalni ravni ter zburjanjem zanimanja za raziskovanje bomo novo generacijo pripravili na to, da bo našla pravo pot. Univerze so že pripravile nove učne načrte, ki na primer združujejo biološke vede, tehniške vede in trženje. S takim interdisciplinarnim pristopom in okoljem, ki spodbuja zagonska podjetja, se študente lahko spodbuja, da postanejo podjetniki v biogospodarstvu. Poklicno usposabljanje je treba razvijati, da bo ustrezalo potrebam po znanju in spretnostih v primarni proizvodnji, predelavi, prometu in drugih relevantnih sektorjih. Tudi kasneje v življenju morajo delavci nadgrajevati svoja znanja in spretnosti ter kompetence. To lahko podprejo programi vseživljenjskega učenja, ki povezujejo ponudnike izobraževanja s proizvajalci, delodajalci in delavci, raziskovalci ter inovatorji.

V Bruslju, 12. decembra 2018

Predsednik
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Luca JAHIER